

LAS HIJAS

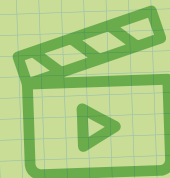

VENTANA
CINÉFILA

VENTANA CINÉFILA

GUIA DIDÀCTICA DEL PROFESORAT

FITXA TÈCNICA

Títol/ **Las hijas**

Direcció i guió/ **Kattia G. Zúñiga**

Producció/ **Kattia G. Zúñiga, Alejo Crisóstomo, Isabella Gálvez Peñañiel, Said Isaac**

Any/ **2023**

Durada/ **80 min.**

País/ **Panamà, Xile**

Música/ **Michelle Blades**

Fotografia/ **Alejo Crisóstomo**

Gènere/ **Drama**

Idioma/ **Espanyol**

Productora/ **Ceibita Films, Mente Pública**

Vendes internacionals/ **Pluto Film**

SINOPSI

Vacances d'estiu. Dues germanes, la Marina (17) i la Luna (14), viatgen de Costa Rica a Panamà per buscar el seu pare absent. Mentre breguen amb les friccions que sorgeixen entre elles, troben l'espai per explorar els seus desitjos, noves amistats, amants i l'skate, en un viatge cap a l'emancipació en què aprendran la virtut de, simplement, passar l'estona. Una història íntima i tendra de germanor al tròpic urbà,

un retrat profund de l'acolorida vida adolescent.

Accedeix a la presentació de la pel·lícula realitzada per Profestivales21 [aquí](#) o amb aquest codi QR:

Scan Me

DIRECTORA

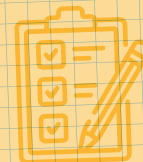

Kattia G. Zúñiga (Panamà, 1982) és una directora, guionista i productora panamenya i costarriquenya. Va estudiar Comunicació Audiovisual a la Universitat de Costa Rica i Direcció de Cinema a l'Escola de Cinema de Xile. Ha treballat en publicitat, televisió i cinema, i ha codirigit el curtmetratge Camino de la cruz (2008), a més de col·laborar en produccions del seu país com a guionista i assistent de direcció. Las hijas (2023) és la seva òpera prima com a directora de llargmetratge, un retrat íntim i lluminós de l'adolescència femenina que ha consolidat Zúñiga com una

de les veus emergents del cinema centreamericà contemporani.

DADES D'INTERÈS

Las hijas és l'òpera prima de Kattia G. Zúñiga, inspirada en la seva història personal i protagonitzada per actrius no professionals.

La directora panamenya i costa-riquenya ha explicat que la història sorgeix d'un viatge que ella mateixa va realitzar amb la seva germana quan era adolescent, traslladant-se de Costa Rica a Panamà per buscar el seu pare distanciat, tal com fan la Luna i la Marina a la pel·lícula. Això va marcar la seva aproximació íntima sobre l'experiència adolescent i, en

concret, sobre la relació entre les germanes com a eix central del film.

El procés de càsting va ser difícil no només per les dificultats pròpies d'unes indústries poc desenvolupades a Panamà i Costa Rica sinó també perquè es va fer de manera virtual en plena pandèmia del COVID-19. Tot això la va dur a escollir actrius naturals, és a dir, sense experiència ni formació professional, la qual cosa dota la història de més autenticitat.

PLANTEJAMENT DIDÀCTIC

L'adolescència és una de les etapes més determinants de la vida. Les experiències i transformacions, tant físiques com mentals i emocionals, que s'experimenten en aquests anys influeixen en la construcció de la identitat i en la manera com ens relacionem amb el món. Per tant, no ens ha d'estranyar que aquesta etapa hagi inspirat una infinitat de relats literaris i cinematogràfics. El gènere que engloba aquesta mena d'històries és conegut com coming of age, i la seva narrativa se sol centrar en els processos de creixement emocional i social. Aquest terme té el seu origen en la literatura amb el concepte de Bildungsroman, que, forjat al segle XIX, feia referència a novel·les

d'"aprenentatge" o de "formació", que tracten el desenvolupament moral, psicològic i social de personatges joves durant els anys de transició cap a la maduresa. Es tracta d'un tema que ha estat molt explorat en la literatura i en el cinema, sovint creant ponts entre tots dos. Això ho podem veure en obres com Seny i sentiment (Jane Austen, 1811), Donetes (Louisa May Alcott, 1868) o Les verges suïcides (Jeffrey Eugenides, 1993), portades a la gran pantalla per cineastes com Ang Lee, Greta Gerwig i Sofia Coppola, respectivament. Però, a més, hi ha una cosa que tots aquests exemples tenen en comú i que els connecta amb Las hijas: el retrat personal i femení de la relació entre

germanes.

Dues germanes

Un dels caires que pot explorar el coming of age és precisament la relació amb l'entorn, que sovint involucra relacions familiars més o menys complexes. A la pel·lícula de Kattia G. Zúñiga això té diverses capes. Primer, hi ha la cerca del pare absent, punt de partida del viatge que emprenen la Luna i la Marina. Però aquest fet és el detonant d'una cosa molt més important: la relació entre les dues germanes i els seus respectius processos d'autodescobriment.

La Luna i la Marina són molt diferents: la primera, de 14 anys, és introvertida i callada, amb interessos com el ioga i el veganisme. La gran, amb 17, és tot al contrari: és extravertida, li agrada la festa, és rebel, té un caràcter fort i un esperit lliure. Això fa que entre elles hi hagi una relació complexa, amb friccions ocasionals però també amb moments de connexió als quals Zúñiga presta una especial atenció, amb escenes íntimes com quan totes dues són a la sala i miren per la finestra: un gest recurrent a la filmografia de Sofia Coppola, amb personatges (majoritàriament femenins) que observen a través de finestres de cases o cotxes, utilitzat per reflectir la introspecció. També dos plans que dialoguen al principi i al final del film, que mostren l'evolució en la relació entre la Luna i la Marina: el de totes dues escoltant música, assegudes l'una al costat de l'altra a l'autobús, i el d'elles abraçades al cotxe del seu

pare.

L'estètica de l'emoció

En un vessant intimista del cinema, els aspectes formals se solen fer servir com a mitjà per a l'expressió d'emocions i el retrat dels mons interns dels seus protagonistes. Las hijas ha estat definida com "un retrat profund de l'acolorida vida adolescent". I és que un dels elements més importants a la pel·lícula de Zúñiga és precisament el color. En això, segueix l'empremta d'una pel·lícula com [The Florida Project](#) (2017), amb una fotografia que reflecteix el contrast entre la innocència de la mirada infantil i l'àrdua realitat que viuen els adults. A la pel·lícula de Sean Baker, la càmera assumeix el punt de vista dels nens, mentre que a Las hijas es troba a l'alçada del pit per alinear-se amb les seves protagonistes adolescents. També [Aftersun](#) (Charlotte Wells, 2022),

que fa servir diferents paletes de color per diferenciar la visió de la protagonista adulta de la seva versió adolescent, evocant així un sentiment de nostàlgia.

Com aquests dos films, Las hijas transcorre a l'estiu: un ambient que es captura a través de colors vius i saturats, no en cerca d'una representació purament naturalista sinó per accentuar el punt de vista de les protagonistes i les relacions que entaulen. Per a la Luna i la Marina, aquest és el rerefons sobre el qual inicien un procés d'autodescobriment, explorant temes com l'amistat, l'amor i el desig.

Tot el que s'ha esmentat es veu intensificat per la música, plena de ritmes que reflecteixen la contemplació, la frescor i/o la melancolia associades a les vivències quotidianes de l'adolescència: una banda sonora

que acompanya l'atmosfera etèria per intensificar el fur intern dels personatges i els seus moments de sonieig. Per la seva banda, la cançó Los 20, que interpreta Lurys Lou en una escena de la pel·lícula, encapsula l'angoixa adolescent amb versos com “Voy a ser sincera, esta etapa sí que desespera”.

Això relaciona el llenguatge pop amb l'adolescència, de la mateixa manera que ho fan icones de la generació Z com Olivia Rodrigo o Ethel Cain, trencant el mite del “somni adolescent” per deixar veure el gran espectre d'emocions que les joves com la Luna i la Marina transiten en aquest període vital: de l'alegria o la tristesa a la ràbia i la gelosia.

Dones que desitgen

En anys recents, el coming of age ha vist la necessitat d'obrir-se a noves realitats. Això implica, d'una banda, la inclusió d'identitats fora

del cànon heteronormatiu i, de l'altra, una ruptura amb el monopoli del món anglosaxó, on el gènere ha tingut un desenvolupament més gran. Las hijas trasllada aqueta mena de relats al tròpic urbà, representant així personatges i històries als marges geogràfics.

A més, hi ha un element narratiu al qual Las hijas presta una especial atenció. Es tracta del desig femení, que, per a la Luna i la Marina, inclou tant l'anhel de conèixer-se elles mateixes com d'explorar la seva sexualitat. No fa gaire que la representació d'aquests temes en edats primerenques continuava sent un tabú, raó per la qual moltes directores a l'actualitat es proposen d'abordar-lo de manera directa i sense embuts. Com a *Creatura* (Elena Martín Gimeno, 2023) o a *Tengo sueños eléctricos* (Valentina Maurel, 2022), Zúñiga decideix retratar moments d'intimitat sexual dels seus personatges.

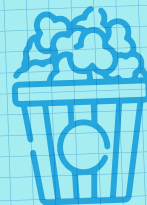
Això, evidentment, és diferent segons les edats: pel que fa a la Luna, l'enfocament es troba en el seu desvetllament sexual, mentre que en el cas de la Marina tot es fa molt més explícit en la seva relació amb un noi.

No obstant això, en afrontar aquest tipus d'escenes cal tenir les eines necessàries per analitzar com la representació de la sexualitat femenina es pot fer des d'una mirada feminista que s'allunyi de l'objectificació i del voyeurisme.

PEL·LÍCULES ESMENTADES

-
- 🔑 *Sentit i sensibilitat* (Ang Lee, 1995)
  - 🔑 *Mujercitas* (Greta Gerwig, 2019)
  - 🔑 *Las vírgenes suicidas* (Sofia Coppola, 1999)
  - 🔑 *The Florida Project* (Sean Baker, 2017)
  - 🔑 *Aftersun* (Charlotte Wells, 2022)
  - 🔑 *Creatura* (Elena Martín Gimeno, 2023)
  - 🔑 *Tengo sueños eléctricos* (Valentina Maurel, 2022)

ACTIVITAT ABANS DEL VISIONAT

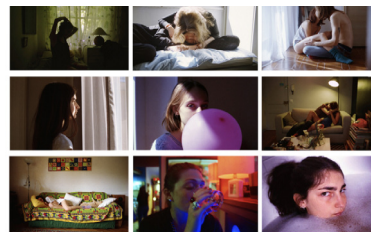

ACTIVITAT

A Las hijas, la fotografia és un aspecte formal molt important, que brinda emoció i naturalisme a la història, als seus personatges i als llocs. En [un article per a l'Asociación Chilena de Cinematografía \(ACC\)](#), el director de fotografia, Alejo Crisóstomo, aprofundeix en els referents que va tenir en compte per a la creació de l'univers visual de la pel·lícula.

Un d'aquests referents és Giulia Bersani, de qui Crisóstomo destaca la manera com “retrata la intimitat des de l'òptica femenina i lliure de sexualització que havia de tenir la nostra pel·lícula”. Per a aquesta activitat, observarem les següents fotografies de Bersani i debatrem a l'entorn d'una sèrie de preguntes:

- Què observem en aquestes fotografies? Quins elements tenen en comú?
- Com s'aproxima la fotògrafa a les figures humanes?

- Canvia la seva mirada quan retrata persones soles respecte de quan retrata diverses persones relacionant-se?
- Quina fotografia us crida l'atenció visualment? Quins colors hi predominen? Són tons càlids o freds? Com és el joc de llums i ombres?
- Quines emocions us susciten aquestes fotografies? Per contestar a aquesta pregunta, ho poden fer de manera general o escollint parlar d'una foto específica. Són emocions positives o negatives? Quins elements creieu que ajuden a fer que us sentiu d'aquesta manera?

ACTIVITATS DESPRÉS DEL VISIONAT

ACTIVITAT 1: Anàlisi d'una escena

Els aspectes formals, com la música, la fotografia o el muntatge, són una part fonamental de la narració i l'expressió d'emocions al cinema. Per tant, per tal d'analitzar una pel·lícula cal pensar més enllà del guió, tenint en compte cadascun dels aspectes que la componen i hi cobren protagonisme.

En aquesta activitat farem un exercici d'anàlisi d'una escena de Las hijas (33:48-35:59). Es tracta del moment en què la Marina i el Choma (un noi que coneix i pel qual sorgeix rivalitat amb la Luna) comparteixen el seu primer petó; una fita que sol tenir molta importància als relats adolescents.

Observeu detalladament l'escena i contesteu les següents preguntes

- Què passa a l'escena?
- Quin paper hi té la música? Quines emocions us transmet?
- Quins colors predominen a l'escena? Com els descriuríeu?
- Com són els moviments de càmera? Com es fa servir la càmera lenta? On es posiciona la càmera quan la Marina i el Choma comparteixen el petó?
- Què us transmeten els gestos i els comportaments dels personatges? I l'espai en què es troben?
- Com és el final de l'escena? Com interpretaríeu aquest breu canvi?

ACTIVITATS DESPRÉS DEL VISIONAT

ACTIVITAT 2: Debat

La inclusió d'escenes explícites de sexe es cada vegada més habitual al cinema, i s'està normalitzant el seu lloc també a les històries de coming of age. Un [estudi recent](#) assenyala, però, que el 47,5% de persones de la generació Z (entre 13 i 24 anys a data de 2023) prefereix no veure aquest tipus d'escenes en pel·lícules o sèries de televisió i considera que no són necessàries.

Per a aquesta activitat, es durà a terme un debat en dues fases. En la primera, l'alumnat es dividirà en dos grups: a la dreta qui estigui d'acord amb l'estudi i a l'esquerra qui hi estigui en desacord. Un cop feta la divisió, debateu al voltant de les següents preguntes:

- Si esteu d'acord amb l'estudi, quines raons us porten a rebutjar les escenes de sexe a l'audiovisual?
  - Si no esteu d'acord amb l'estudi, per què us sembla important o indiferent que sí que s'incloguin escenes de sexe?
  - Creieu que la representació del sexe al cinema ha canviat o es manté igual? Què en canviariéu?
  - Creieu que els vostres factors identitaris (gènere, classe, raça, orientació sexual, etc.) influeixen en la vostra opinió sobre aquestes escenes?
- Per què esteu o no d'acord amb l'afirmació?

ACTIVITATS DESPRÉS DEL VISIONAT

Una vegada que s'hagi debatut sobre tot això, passem a la segona fase. L'alumnat es dividirà en grups més petits (aprox. de 6-8 persones). Això serà independent als dos grups anteriors i fins i tot és preferible que hi hagi visions diferents en un mateix grup.

Cada grup haurà d'investigar pel seu compte un ofici fonamental en la indústria audiovisual contemporània: **la coordinació d'intimitat**. Busqueu a les fonts que considereu oportunes i contesteu les següents preguntes. Després, poseu en comú amb la resta de la classe:

- Què és un(a) coordinador(a) d'intimitat? Quina és la seva funció en una producció audiovisual?
- Quan sorgeix aquest ofici i per què? Quin paper va jugar el moviment #MeToo en la seva popularització?
- Què ha de tenir en compte un(a) coordinador(a) d'intimitat quan exerceix la seva funció?
- Heu trobat experiències d'algun(a) coordinador(a) d'intimitat destacat(da)? En quines produccions ha treballat?
- Creieu que des de la creació de l'ofici ha canviat la representació del sexe en l'audiovisual? Sí/No? Per què?
- Després de conèixer aquesta figura, ha canviat la vostra opinió sobre la inclusió d'escenes de sexe a l'audiovisual?

PROFESTIVALES21

VENTANA
CINÉFILA

esto es cine europeo
**FESTIVAL
DE SEVILLA**

SEMINCI
VALLADOLID

FESTIVAL DE HUELVA
CINE IBEROAMERICANO

**FESTIVAL DE
MÁLAGA**

SITGES
FESTIVAL INTERNACIONAL DE
CINEMA FANTÀSTIC DE CATALUNYA